

راه‌های مسئله‌یابی (عوامل زمینه‌ساز و علل ایجاد)

گزینش مسئله برای تحقیق، اولین گامی است که گاهی برای بسیاری از دانش‌پژوهان و دستداران پژوهش به صورت یک مشکل و معضل در می‌آید. مسئله باید یکی از دغدغه‌های خود محقق باشد نه اینکه آن را از دیگران بگیرد. برخی از زمینه‌ها و عوامل مسئله‌یابی به این شرح است:

۱. ابداعی و شخصی نشان دادن ادعا و غیر قابل نقد نشان دادن آن (تحدی)

۲. اجرای بارش فکری

۳. اجرای شک دستوری، تجویزی، عمدی، روشی ...

۴. احترام به صرف تلاش فکری، هر چند ناموفق باشد

۵. ارائه چند منبع به طلاب با هدف پاسخ به یک مسئله بدون شفاف‌سازی مسئله برای آن‌ها

۶. ارائه کنفرانس و بیان نظر توسط طلاب

۷. ارجاع به منابع برای یافتن زوایای پنهان یک بحث مشخص

۸. ارجاع دادن پاسخ به خود سؤال کننده یا شبهه کننده

۹. ارجاع طلاب به پژوهشگران موفق برای رسیدن به مسئله

۱۰. استخراج و طرح سؤال برای توسعه معلومات

۱۱. استفاده از مشاوران پژوهشی و علمی به طور مستمر در محیط مدارس

۱۲. استقبال و تشویق از هر مطلب جدید در کلاس‌ها و جلسات

۱۳. اشاره غیرمستقیم به مسائل مبتلابه در کلاس

۱۴. اصلاح ارزیابی‌ها و ارزشیابی دروس

۱۵. اصلاح روش‌های مطالعه به طرف مطالعات هدفمند

۱۶. اصلاح نظام جذب اساتید با توجه به سوابق مهارتی و پژوهشی آن‌ها

۱۷. اطلاع از علایق طلاب برای کمک به مسئله‌یابی

۱۸. اندیشیدن را به طلاب بیاموزیم نه فقط اندیشه‌ها را

۱۹. انگیزه‌سازی و هویت‌سازی و شفاف‌سازی آینده طلاب

۲۰. اهتمام و تأمل در کاربرد و نتایج دروسی که آموخته می‌شود

۲۱. اهتمام و تلاش برای اصلاح نظام‌های آموزشی و پژوهشی

۲۲. ایجاد احساس نیاز برای پاسخگویی به مشکلات و نیازهای جامعه

۲۳. ایجاد احساس نیاز نسبت به شبهات و ...

۲۴. ایجاد ارتباط و آموزش نسبت به متون جدید

۲۵. ایجاد تناقض در مطالب قبلی خود طلاب

۲۶. ایجاد تناقض فکری زودگذر بین مطالب در ذهن طلاب
۲۷. ایجاد چالش‌های علمی توسط اساتید
۲۸. ایجاد رابطه بین مفاهیم طرح شده در آیات و روایات
۲۹. ایجاد زمینه لازم برای ارتباط طلاب با فضای عمومی و شرایط جامعه
۳۰. ایجاد شبهه و ناسازگاری در معلومات قبلی طلاب
۳۱. ایجاد مشاورات مناسب برای تحقیق
۳۲. آشنا کردن با نیازهای جامعه و ارتباط با بازار و مردم
۳۳. آشنا کردن و معرفی افراد الگو در عرصه تحقیق
۳۴. آموزش عمیق‌خوانی و دوری از سطحی‌نگری
۳۵. آموزش فنون مسئله‌یابی به طلاب
۳۶. با مطالب ثلاثه (مطلب هل، مطالب ما، مطلب لم) با محتوا و واقعیات مواجه شدن).
۳۷. بارش فکری سؤالات یک موضوع و فحص و بررسی برای تعیین کردن سؤال پژوهشی آن موضوع
۳۸. بازنگری در متون و سؤال‌زا کردن آن‌ها
۳۹. برداشت شخصی و سپس رجوع به تفاسیر و ارزشیابی آن
۴۰. بررسی تطبیقی معارف ادیان
۴۱. برگزاری دوره آموزش پژوهش برای طلاب
۴۲. برگزاری کلاس به صورت شاگردمحور
۴۳. بیان آثار مثبت حل مسئله برای مشکل موجود
۴۴. پرسیدن سؤالی که جوابش در درس نباشند اما زمینه پاسخ آن باشد
۴۵. پژوهش و سؤال دادن به طلاب
۴۶. پیدا کردن مترادفات هر واژه
۴۷. پیگیری مطالبات بزرگان جامعه
۴۸. پیگیری مطالبات رهبری و دانستن راهبردهای کلان اعلام شده
۴۹. تأمل در تنوع بیانی متون قرآن و غیر آن
۵۰. تأمل در داستان‌های قرآنی و افسانه‌های موجود و پیش‌بینی و تطبیق آن در جامعه امروز یا فردا (تکرار تاریخ)
۵۱. تأمل در دیدگاه‌های مختلف در یک زمینه
۵۲. تأمل در سخنرانی‌های شخصیت‌های جامعه و نیز برنامه‌های صدا و سیما و مباحث روزنامه‌ها و مطبوعات
۵۳. تأمل در سوگندهای قرآنی و مقسم له و مقسم علیه
۵۴. تأمل در مدل‌های اصلاح و پوشش در رفتار اشخاص و علت‌یابی آن

۵۵. تأمل در مسائلی و موضوعاتی که سر کلاس درس استادان
۵۶. تأمل در مشکلات و معضلات و مسائل کاربردی جامعه، متناسب با تخصص و مهارت‌های ما
۵۷. تأمل در نتیجه و ثواب و عقاب اعمال
۵۸. تبدیل محتوای یک صفحه یا بند به یک نمایه
۵۹. تبیین تفاوت‌های بین اصطلاحات روش شناختی از قبیل مسئله، موضوع، و ...
۶۰. تبیین رسالت علمی و اهمیت تولید علم برای طلاب
۶۱. تبیین و توجیه ضرورت پژوهش در سال‌های اول طلبگی
۶۲. تجزیه و تحلیل را آموزش دهیم.
۶۳. تحلیل مسائل روزمره و نیز مسائل تاریخی
۶۴. تدبر در قرآن و با ذهن پر سؤال تلاوت کردن
۶۵. تدریس کتب تحلیلی
۶۶. تدریس محققانه و گنجانیدن نکات نو در محتوا
۶۷. تربیت اساتید برای تدریس کارآمد و هدفمند و تفکرمحور
۶۸. ترغیب به مطالعات بیشتر و تقویت فرهنگ مطالعه
۶۹. تشبیه و تمثیل امور و مطالب به همدیگر
۷۰. تشکیل گروه‌های طلبگی برای یافتن مسئله
۷۱. تشویق طلاب به طرح مسائل جدید
۷۲. تشویق طلبی که اصل پرسش و اشکال را مطرح کنند
۷۳. تشویق و تنبیه مناسب برای طلاب
۷۴. تطبیق رفتارهای حاکمان و مردم با موازین شرع
۷۵. تعمیق بخشیدن به آموزش
۷۶. تغییر آموزش‌ها به حالت تفکرمحورانه و پژوهش‌محورانه
۷۷. تغییر نگاه عادی به نگاه خلاقانه و هنجارشکنی علمی
۷۸. تفسیر پدیده‌ها و توجه به پیام آن‌ها
۷۹. تفکرات فلسفی در باره موضوعات اجتماعی مانند فرهنگ و تمدن
۸۰. تقویت بنیه علمی به منظور ایجاد زمینه برای مسئله‌یابی
۸۱. تقویت فرهنگ مطالعه صحیح
۸۲. تقویت مهارت‌های مسئله‌یابی برای ریختن ترس از ارائه سؤال
۸۳. تکریم شخصیت افراد پرسشگر از طریق مادی و معنوی

۸۴. تلاش برای بومی‌سازی یافته‌های غربی
۸۵. تلاش و تقلا برای حاشیه زدن بر مطالب
۸۶. توجه به اقسام یک مقسم و تلاش برای تخریب این تقسیم
۸۷. توجه به الفاظ تکراری و مشابه در متون و مقایسه آن‌ها
۸۸. توجه به تلاش‌های ناکام علما و دانشمندان
۸۹. توجه به رابطه بین مثال با ممثّل
۹۰. توجه به رابطه عناوین مذکور در روایات با اصول دین
۹۱. توجه به رفتارهای متضاد پیشوایان در واکنش با افراد و موقعیت‌ها
۹۲. توجه به زوایا و ریشه‌های لغات
۹۳. توجه به عرفان‌های نوظهور و علل ایجاد آن‌ها
۹۴. توجه دادن به مقولات عشر و رئوس ثمانیه در باره هر موضوع
۹۵. توجه و تأمل در شبهات
۹۶. توجیه سیر مطالعاتی برای آشنایی با سبک مطالعاتی صحیح
۹۷. توسعه کرسی‌های آزاداندیشی و نقد
۹۸. تیزبینی و مسئولیت‌پذیری برای رصد کردن معضلات جامعه و پشتیبانی علمی برای رفع آنها
۹۹. جذب به خود علم شویم نه جذب و منحصر شدن به این کتاب یا آن مصنف
۱۰۰. جست و جو با کلیدواژه‌های مناسب در منابع الکترونیکی. برخی از این واژه‌ها عبارت‌اند از: موضوعات پژوهشی، اولویت‌های پژوهشی، مباحث پژوهشی، پیشنهادهایی برای پژوهش بیشتر، مسائل نوین، مسائل جدید.
۱۰۱. حذف دغدغه‌های متفرقه طلاب
۱۰۲. درخواست از طلاب برای بیان دغدغه‌های ذهنی‌شان
۱۰۳. درخواست مسئله از ارگان‌های تصمیم‌گیری
۱۰۴. درگیر شدن خود محقق از نزدیک با برخی از مشکلات
۱۰۵. درگیر کردن ذهن طلاب نسبت به موضوع مورد بحث با سکوت و سؤال
۱۰۶. دغدغه‌مند بودن خود اساتید و انتقال این احساس به خود طلاب
۱۰۷. رجوع به افراد، مسئولان و ارگان‌های مرتبط با موضوع که معمولا دسته‌ای از مسائل و چالش‌های مربوط را می‌دانند و می‌توانند در مسئله‌یابی به ما کمک کنند مانند قضات، پلیس، معلمان، مبلغان.
۱۰۸. رجوع به افرادی که با حوادث یا فعالیت‌های خاصی مرتبط هستند
۱۰۹. رجوع به شبکه‌های ماهواره‌ای و کانال‌های فضای مجازی و فیلم‌هایی که علیه اعتقادات شیعه طرح می‌شود.
۱۱۰. رجوع به فصل آخر پایان‌نامه‌ها، که «پیشنهادهایی برای پژوهش‌های بعدی» مطرح می‌کنند

۱۱۱. رجوع به منابع مربوط به رشته تحصیلی خود و پیدا کردن موضوعات مورد علاقه و مهم
۱۱۲. رفتارشناسی سایر مخلوقات و تطبیق آن با انسان
۱۱۳. سرکوفت نزدن و سرزنش نکردن طلاب سؤال کننده/ توی ذوق سائل نزدن
۱۱۴. سؤال و مسئله خواستن از طلاب
۱۱۵. شبیه‌سازی تدریس سال‌های اول طلبگی به سبک دروس خارج
۱۱۶. شرکت دادن طلاب در پاسخگویی به مسئله مورد بحث
۱۱۷. شرکت دادن طلاب در محافل علمی و مواجه شدن با شرایط گوناگون
۱۱۸. شروع تدریس با یک مسئله در کلاس و درخواست جواب از خود طلاب
۱۱۹. شروع درس با یک سؤال کلیدی و تحریک کننده
۱۲۰. شناسایی نقص و نیاز در باب یک موضوع
۱۲۱. طرح سؤالات انگیزشی برای ژرف‌نگری و احساس لذت از این حالت
۱۲۲. طرح سؤالات به شیوه سقراطی
۱۲۳. طرح سؤالاتی برای درس آینده در آخر کلاس
۱۲۴. طرح مسایل غیردرسی و مشکلات جامعه برای بیدار کردن ذهن طلاب
۱۲۵. طرح یک معما؛ مثلاً اتانازیا در کلاس فقه (کسی که زجر می‌کشد با یک آمپول و مانند آن، او را راحت کنند (Euthanasia).
۱۲۶. طلاب را منتقد بار بیاوریم و قدرت نقادی را ذهن طلاب ایجاد کنیم.
۱۲۷. عادت و اهتمام استاد به سؤال محوری و مسئله محوری به صورت عینی و ملموس
۱۲۸. عدم تأکید و تمرکز بر صرف کسب اطلاعات
۱۲۹. عرض احادیث بر قرآن برای فهم حدیث
۱۳۰. غیرقابل نقد نشان دادن ادعا
۱۳۱. فیش برداری مطالب و مقایسه فیش‌ها با هم
۱۳۲. قرار دادن چند مقاله و پایان‌نامه در اختیار طلاب و درخواست مطالعه نقادانه و حاشیه‌زنی
۱۳۳. قراردادن خود در حالت و موقعیت خاص دیگران
۱۳۴. قراردادن طلاب در موقعیت‌های مسئله‌خیز (در تبلیغ، کرسی آزاداندیشی، جلسه مناظره و ...)
۱۳۵. کاهش دادن حالت راحت‌طلبی و سخت‌تر و عمیق‌تر درس دادن
۱۳۶. کاهش محتوای زیاد و ایجاد فرصت برای تحقیق
۱۳۷. کنجکاوی بیشتر و توجه به اطراف و مسائل روزمره و عادی
۱۳۸. کنفرانس و ایجاد روحیه سؤال

۱۳۹. گروه‌بندی کلاس و ایجاد بحث و گفت و گو بین آنها
۱۴۰. گوش دادن انتقادی به سخنرانی‌های مهم
۱۴۱. گوشزد کردن مسئله وقتی در تدریس به آن مواجه شد
۱۴۲. متقاعد کردن طلاب بر اینکه باید دغدغه و احساس رسالت داشت.
۱۴۳. مثل ملاصدرا بودن و برای هر مسئله صد راه پیدا کردن
۱۴۴. مراجعه به پایگاه‌های اینترنتی مانند [www. IranDoc](http://www.IranDoc) (شامل چکیده مقالات و سایر منابع پژوهشی)؛
www.magiran.com (شامل مجلات و نشریات ایران)؛ www.seraj.ir (بانک اطلاعات مقالات
اسلامی)؛ www.sid.ir (شامل چکیده و متن بسیاری از مقالات در حوزه‌های مختلف)؛
۱۴۵. مراجعه به فراخوان‌های علمی برای کنفرانس‌ها، مسابقات در زمینه‌های علمی و پژوهشی و همایش‌های علمی
۱۴۶. مراجعه به کتاب‌های تخصصی و یادداشت کردن موضوعات مورد علاقه
۱۴۷. مراجعه به مراکز و مؤسسات پژوهشی که هر ساله با نیازسنجی، اولویت‌هایی را در راستای وظایف و اهداف
خود در نظر می‌گیرند
۱۴۸. مراجعه به مقالات علمی ۵ نفر از بهترین صاحب‌نظران رشته مورد نظر.
۱۴۹. مسابقات ویژه در قالب جلسات
۱۵۰. مسئولیت‌دهی
۱۵۱. مشورت با اساتید و افراد مطلع و کارشناس در مورد موضوع‌های خود
۱۵۲. مطالبه دلیل برای پذیرش هر مطلب استدلال طلب
۱۵۳. مطالعه تطبیقی عقاید اقوام و ملل
۱۵۴. مطالعه و تدبّر در ادعیه و تلاش برای پیدا کردن ارتباط عناصر آنها
۱۵۵. مطالعه یک مقاله علمی-پژوهشی هر شب یا دست‌کم هر سه روز
۱۵۶. معرفی مقالات زیبا و موفق
۱۵۷. مغالطه
۱۵۸. نداشتن تعصب به منبع و مصنف و نقد بی‌طرفانه و منصفانه نسبت به کتاب
۱۵۹. نگاه دقیق و نقادانه به محصولات هنری و فیلم‌ها و توجه به میزان استقبال از آنها
۱۶۰. نگاه کلی و از بالا به مباحث طرح شده در کتاب (نگاه شبکه‌ای/سیستمی)
۱۶۱. نگاه میان‌رشته‌ای به مسائل
۱۶۲. نگاه نقادانه به پژوهش‌های گذشته
۱۶۳. واگذاری تحقیقات کوتاه و مختصر مربوط به درس
۱۶۴. هم‌ذات‌پنداری

۱۶۵. یافتن حلقه‌های مفقوده در مقایسه با حلقه‌های موجوده

۱۶۶. مراجعه به مراکز تصمیم‌گیری و کشف خلل

۱۶۷. مراجعه به بانک سؤالات و پاسخها

۱۶۸. عمق‌بخشی به معلومات